

02 DE KYOTOSCHOOL: JAPANSE 20e-EEUWSE ZENFILOSOFIE

Spreker: Dr. Annewieke Vroom

Tot 1868 was Japan twee eeuwen relatief afgesloten van Europa doordat de havens gesloten waren - onder andere om zending en kolonisatie te voorkomen. Vooral Chinees gedachtegoed was een inspiratiebron in het denken. Na de opening van de grenzen wordt het land overspoeld door invloeden uit de Europese en Amerikaanse 'moderniteit'. De eigen tradities blijken ongeschikt om met de snelle vernieuwingen (verstedelijking, democratisering van onderwijs, individualisering) om te gaan, en er ontstaat een intellectuele crisis.

Kitaro Nishida (1870-1945) is een van de eerste filosofen in Japan die een manier vindt om vanuit de eigen visie een echt gesprek aan te gaan met Europese en Amerikaanse filosofen, en er ook een kritiek op te geven. Voor zijn eerste boek *Een Studie van het Goede* (1911) lagen de studenten in de rij voor de boekhandel om het te bemachtigen. Nogal uniek voor een wetenschappelijk werk - en het levert hem een titel op aan de Keizerlijke Kyoto Universiteit.

Zijn leerling en collega Keiji Nishitani (1900-1990) zet de volgende stap, naar een systematisering in de context van een existentialistische wijsbegeerte. Hij pleit voor een oog voor de *leegte* die ten diepste de werkelijkheid kenmerkt. Wanneer men begint met filosoferen vanuit een onderscheid tussen subject en object, slaat men een stap over. Maar hoe dit te doen: denken vanuit leegte?

Leegte is immers niet *iets*. En het is ook niet precies *niets*.

Nishitani werkt een en ander uit in gesprek met onder andere de teksten van Nietzsche en Heidegger, dus van een simpel Oost-West onderscheid is geen sprake. Wel klinkt de ervaring van leegte, die zo belangrijk is voor de zentraditie, diep door in zijn denken. Het stijlmiddel van de paradox is nodig om te kunnen doordenken wat volgens hem vergeten was.

Kyosan Ejaku vroeg Sanshu Enen, "Wat is je naam?"

Sanshu zei, "Ejaku!"

"Ejaku!" riep Kyosan, "dat is mijn naam."

"OK," zei Sanshu, "mijn naam is Enen."

Kyosan brulde van het lachen.

Wie is Kyosan nu? Is hij zichzelf of de ander? Wat zou hij bedoelen - en wat begrijpt Sanshu ervan? Dit is een oude uitwisseling uit de klassieke zen-canon, waar Nishitani graag filosofie van wil maken. In de ruimte van leegte ben je niet alleen je 'zelf'. In deze lezingen zoeken wij via fragmenten en uitleg te begrijpen wat Nishitani hier wilde denken op de grens van de rede.

Literatuur:

Voor meer informatie over de Kyotoschool, raadpleeg de online encyclopedie van Stanford, de auteur Bret Davis heeft een goede inleiding geschreven. <https://plato.stanford.edu/entries/kyoto-school>.

Het essay van Nishitani waar we tekstfragmenten uit gebruiken is te vinden in *Religion and Nothingness*, 1980 (vertaling Jan van Bragt met Jim Heisig), het kernhoofdstuk is getiteld *The Standpoint of Sunyata*.

Lees voor popularisering van visies van de Kyotoschool in eenvoudiger taal de werken van Masao Abe, leerling van Nishitani, waarvan er één vertaald is, namelijk als *Zen en het Westerse Denken*.

Dr. Annewieke Vroom is comparatief godsdienstfilosoof aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Ze is gepromoveerd op de twintigste-eeuwse dialoog tussen de Japanse Kyotoschool en westerse

(christelijke) denkers over de bestaansgrond, respectievelijk verstaan als God en Leegte. Ze doceert o.a. vergelijkende godsdienstfilosofie, wetenschapsfilosofie, kerndebatten in Aziatische filosofie, levenskunst, en vergelijkende mythologie. Sinds 2005 houdt ze zich intensief bezig met de theorie en praktijk van dialoog en diversiteit.

Aantal avonden	2
Plaats	Fontys Hogescholen, ds. Th. Fliednerstraat 2, 5631 BN Eindhoven
Tijd	19.30- 21.30 uur
Datum	12 en 19 november 2019
Thema	02
Kosten	€ 15,00